

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע"נ

ברוך דוב ז"ל בן יבלחט"א משה חיים ווידרא נ"י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ"ל

מראה מקומות רשפי אש

לע"נ מרים שיינדל בת יצחק"א אפרים שמעון סינאוויץ

LAKEWOODDAFYOMI.COM

קפ א מיי פייג מהל
רומא וספרות נפט
הל' א סנה עין פא טושיע
ח"מ ס' רעב טעף א:
קפא ב ג מיי שם הל' ט
ועין כ"מ טושיע
סע טעף ט:
קפב ד מיי שם טושיע
סע טעף ט:
קפג ה מיי שם הל' יג
ועין כ"מ טושיע
סע טעף ט טושיע:
קפד ו מיי שם הל' ט
ועין כ"מ טושיע
סע טעף ט:
קפה ז מיי שם טושיע
סע טעף ט:
קפו ח מיי שם הל' יג
טושיע שם טעף י:
קפז ט מיי שם הלכה
י טושיע שם
סעף א:

רבינו הנחל

לפרוק בחנם ולא לטעון
בחנם אלא בשכר, ר'
שמעון אומר אף לטעון
בחנם משום דלא מסיימי
קראי אחריו לפרוק ואחריו
לטעון הילכך שניהם
בחנם. אמר רבא מדברי
שניהם נלמד צער בעלי
חיים דאורייתא כדאמרי:
פריקה דברי הכל בחנם:
ר' יוסי הגלילי אומר
אם טעניו יתיר ממשאו
ונפל אין נזק לו שנאמר
תחת משאו משאו שיכול
לעמוד בו. בהמת עובד
כוכבים מטפל בה
כבהמת ישראל משום
איבה, בהמת עובד
כוכבים ועובד כוכבים
מחמר אחריו ומשאו של
ישראל וצריך לטעון אין
זקוק לו שנא' וחדלת
אכל ישראל מחמר אחר
בהמתו והמשאו לעובד
כוכבים עובד תעזוב עמו.
ומקשי' והא תרווייהו
וחדלת עוב תעזוב בפריקה
הוא דרבינא ביה,
ואוקימנא כר' יוסי הגלילי
דסבר צער בעלי חיים לאו
דאורייתא. אודה צריך
לסייעו בפריקה והשונא
צריך לסייעו בטעינה יניח
האוהב וסייע השונא כדי
לכוף את יצרו לשלום.
ופשוטה היא:

מדברי שניהם נלמד צער בעלי חיים דאורייתא.

אמאי עוקרים על המלקים ולא מדרכי האומרי (ע"ז דף
י"ז) מ"מ טושיע דכדז שרף ומשאו עדיף כמו כל תשמיש לדתה
מפני כבודם דלחוקלים (א) מן על ר"ג ע' מנה לורי פ"ק דע"ז
(ס) ועוד דכיון דכתיב' את פסוקיהם
תעקר קל לדמות מפני המלך:
מי לא עסקינן דאדהבי והבי בטיף
משוקיה. ור"מ מ"מ נדרוש ק"ו
מטעינה דלית צה חסרון כ"מ וי"ל
כיון דטעינה שיש צה חסרון כ"מ
לא הוי בשכר דמ"ש מפריקה א"כ
אף טעינה דלית צה חסרון כ"מ נמי
הוי צחוס מפריקה נכתבה לדרוש
שום דרשה אחרת:

מכ"ל דה"ק סבר דזקוק לו.

המקשה סבור דה"ק נמי
ידרוש משאו שהוא יכול לעמוד בו
ושאינו יכול לעמוד בו נהי דלזין חיוב
לסייע צחוס משום דלית ציה מנחם

פריקה מ"מ בשכר חיוב לסייעו
משום צער בעלי חיים ור"מ ור"מ
יוסי הגלילי דסבר צער בעלי חיים
לאו דאורייתא ואית ליה לקמן (דף
ג) דטעינה בשכר מ"ש טעינה
מפריקה וי"ל דדרש ק"ו מחסרון
כ"מ ולכחוד טעינה גרידא דיש טעינה
שאין צה חסרון כ"מ וכ"ש פריקה
אלא כתב פריקה לאגמורי דטעינה
בשכר וכיון דטעינה שאין צה חסרון
כ"מ הויא בשכר היכא דלית צה
חסרון כ"מ נמי דהיינו היכא דנעיל
משוקיה הוי בשכר דלפי' מטעינה
לית צה חסרון כ"מ ושתתא לא צה
לכוותי רק דלער צעלי חיים דאורייתא
ולא לקיים שמכח ק"ו יש לכוותי
דלער צעלי חיים דאורייתא דלפטר
שק"ו הוי מחסרון כ"מ כלפרישית
לר' יוסי ור"מ ודלמא זקוק לו
מדרכין וי"ל דכל הסוגיא מוכתה דאי
לער צעלי חיים לאו דאורייתא אינו
חיוב לסייעו אפי' בשכר כדאמרין
בסמוך וכי ליתיה למריה צהדיה
ליעבד גביה בשכר ולעולם לער צעלי
חיים דאורייתא אלז אף הוי דרצין
פטור היה אפילו בשכר וכן נזכר
הכי דקאמר ור"מ אמרת לאו דאורייתא
אמאי מטפל ציה ולישיי מדרכין:
ואי לא דאורייתא אמאי מטפל
בה. ור"מ והלא נספרי דורש
שונאך אפילו שונא עובד כוכבים וי"ל
דלמכתא צעלמא היא דנערבי
פסחים (פסחים דף ק"ג: ושם) מוקי
צשונא ישראלי:

ולחטעינה יין אסור אין

זקוק דה. אבל
שאר דברים זקוק ואפילו לטעון
משום איבה: **א**מאי וחדלת. ור"מ
ולשיי צחוס אלז בשכר חיוב ולעולם
לער צעלי חיים דאורייתא וי"ל
דחדלת משמע לגמרי:
ואי בטעינה אמאי עזוב. וליכא
למימר דנעיל משוקיה דאס
קן רישא נמי:

לכוף יצרו. ור"מ כיון דנערבי

יצרו וי"ל לא ללא מיירי
צשונא דקרא: **מ**ה י שונא עובד כוכבים. הי"מ לשניי ישראל צחוס ולעובד כוכבים בשכר:
מה

מדברי שניהם. מדקאמר תרווייהו פריקה עדיפא: ואפילו ר"ש
לא קאמר. דלכטריך למכתב פריקה: אלא משום דלא מסיימי קראי.
לטעינה: לאו משום צער בעלי חיים. והכי ליכא מיה טעינה
לליכא לער צעלי חיים חיוב פריקה דליכא לער צעלי חיים לא
כ"ש: מי לא עסקינן. וכי אין
המקרא מדבר אף בהולך למסורה
לדלדכי צעיל משוקיה: תדע. דלרצין
דפליגי עליה דר"ש ולר"מ לער צעלי
חיים דאורייתא: מכלל דה"ק. דרבי
יוסי הגלילי רצין ור"ש: זקוק לו.
ואמאי זקוק לו אי משום מלכות עוב
מעזב הא כתיב משאו הרואי לו אלא
משום לער צעלי חיים: לא דרשינן
משאו. ממשא הרואי לו דמשאו לו
משא שעליו משמע: ותדע. דלכי
הוא כדלחיינא לך דלער צעלי חיים
לאו דאורייתא: עביד גביה. משום
לער צעלי חיים ועל כורחו יכול
שכר: לימא מסייע ייה. לרצא דלמיר
לעיל לער צעלי חיים דאורייתא:
ממשא בה. לפרוק משאה: אי אמרת
(ג) לאו דאורייתא. וטעמא משום
איבה הוא מ"מ אין זקוק לו שיכול
להשעמ ולומר דבר אסור הוא לנו:
ה"ק ולחטעינה. ולעולם דאורייתא
ורישא מנא מטפל צה בין בפריקה
בין בטעינה פריקה משום לער צעלי
חיים וטעינה משום איבה ולהטעינה
יין אסור ללאו ערסא איכא ולאו
איבה איכא אין זקוק לה: התם
בטעינה. לקמיה פריך הא בפריקה
כתיב: משום צערא דישא. שרין
להסות ס: בהמת עובד כוכבים.
ולא צעל המשא שם ועל העובד כוכבים
לטעון: מאי פסקת. וכי פסקת דנזכר
קן דכל צהמת עובד כוכבים הוי חמר
עובד כוכבים וכל צהמת ישראל הוי חמר
ישראל: שונא שאמר. קס"ד שונא
שאמר שונא דקרא קאי דמשתעי
בפריקה כי תראה חמר שונאך רוצין
וגומר: אשונא דמתני קאי. אהך
מתנתא דלעיל דשונא לטעון הוא:
רוצין

מדברי שניהם נלמד
צער בעלי חיים
דאורייתא ואפי' ר"ש לא קאמר אלא משום
דלא מסיימי קראי אבל מסיימי קראי דרשי'
ק"ו משום מאי לאו משום צער בעלי חיים
דרשינן דלמא משום דאיכא חסרון כ"מ
וה"ק ומה טעינה דלית בה חסרון כ"מ חייב
פריקה דאית בה חסרון כ"מ לא כ"ש וטעינה
אין בה חסרון כ"מ מי לא עסקינן דאדהבי
והבי בטייל משוקיה אי נמו אחרו גנבי ושקלי
כל מה דאיכא בהדיה תדע דצער בעלי
חיים דאורייתא דקתני סיפא ר' יוסי הגלילי
אומר אם היה עריו יתר [על] משאו אין
זקוק לו שנאמר (ס) תחת משאו משאו שיכול
לעמוד בו לאו מכלל דה"ק סבר זקוק לו
מאי טעמא לאו משום דצער בעלי חיים
דאורייתא דלמא בתחת משאו פליגי דרבי
יוסי סבר דרשינן תחת משאו משאו שיכול
לעמוד בו ורבנן סברי לא דרשינן תחת
משאו תדע דצער בעלי חיים לאו דאורייתא
דקתני רישא ה"ך וישב לו ואמר לו הואיל
ועליך מוצה לפרוק פרוק פטור שנאמר עמו
ואי סלקא דעתך צער בעלי חיים דאורייתא
מה לי איתיה למריה בהדיה ומה לי כי
ליתיה למריה בהדיה לעולם צער בעלי
חיים דאורייתא מי סברת פטור פטור לגמרי
(ה) ודלמא פטור בחנם וחייב בשכר וה"ק
דהמנא כי איתיה למריה בהדיה עבד גביה
בחנם וכי ליתיה למריה בהדיה עבד גביה
בשכר ולעולם צער בעלי חיים דאורייתא
(ס"מ) בהמ"ת בהמ"ת אוה"ב שונא רבצ"ן)
לימא מסייע ליה בהמת עובד כוכבים מטפל
בה כבהמת ישראל אי אמרת בשלמא צער
בעלי חיים דאורייתא משום הכי מטפל
בה כבהמת ישראל אלא אי אמרת צער

בעלי חיים לאו דאורייתא אמאי מטפל בה
כבהמת ישראל התם משום
איבה הכי נמי מסתברא דקתני^ט אם היתה מעונה יין אסור אין זקוק לה
אי אמרת בשלמא לאו דאורייתא משום הכי אין זקוק לה אלא אי אמרת
דאורייתא אמאי אין זקוק לה^ה ה"ק ולהטעינה יין אסור אין זקוק לה תא
שמע בהמת עובד כוכבים ומשאו ישראל וחדלת ואי אמרת צער בעלי
חיים דאורייתא אמאי וחדלת עוב תעזב מבועי ליה לעולם צער בעלי חיים
דאורייתא התם בטעינה אי הכי אימא סיפא בהמת ישראל ומשאו עובד
כוכבים עוב תעזב ואי בטעינה אמאי עוב תעזב משום צערא דישא אי הכי
אפילו רישא נמי רישא אימא סיפא בחמר ישראל מאי פסקת
סתמא דמלתא איניש בתר חמריה אזיל והא וחדלת ועזב תעזב בפריקה הוא
דכתיבי א"ל^ט הא מני רבי יוסי הגלילי היא דאמר צער בעלי חיים לאו
דאורייתא ת"ש^ט אורה לפרוק ושונא לטעון מוצה בשונא כדי לכוף את יצרו
ואי סלקא דעתך צער בעלי חיים דאורייתא הא עדיף ליה אפי"ה כדי לכוף
את יצרו עדיף ת"ש^ט שונא שאמר שונא ישראל ולא שונא עובד כוכבים
אי אמרת צער בעלי חיים דאורייתא מה לי שונא ישראל ומה לי שונא
עובד כוכבים מי סברת אשונא דקרא קאי אשונא דמתניתין קאי תא שמע
רובין

מוקי לה צשראל שמומר לשנאמו כגון שראה צו דער ערוה מה שייך צו לכוף
צשונא דקרא: **מ**ה י שונא עובד כוכבים. הי"מ לשניי ישראל צחוס ולעובד כוכבים בשכר:
מה

(א) שנת קמ"ג: (ב) ע'
חוס פסחים כב: ד"ה
ואבר, (ג) שנת קמ"ג:
(ד) מוספתא פרק כג,
(ה) פסחים דף ק"ג:
(ו) מוספתא ס"ט, (ז) יהושע
יא ו' ע"ז י"ג,
(ח) ע"ש בתורה שראה.

הנהגות הב"ח

(א) גמי פטור לגמרי
דלמא פליג וזוה ו'
נמק: (ב) רש"י ד"ה
אי אמרת בשלמא לאו:
(ג) תוס' ד"ה מדברי
וכי דלחוקלים הגר ספק:

הנהגות הגר"א

[א] תוס' ד"ה כ"פ.
ויהי' בו, י"ב ר"ל דל'
להקדים אל מ"מ חיוב
כמ"ש:

תורה אור השלם

(א) כי תראה חמר
שנאך רבין תחת משאו
וה"ך מטעם לו עוב
תעזב עמו: (שמו"ב כ"ה)

ליקוטי רש"י

צער בעלי חיים
דאורייתא. שנאמר עזב
משום עמו ואיכא מלך
דריש טעמא דקרא משום
לער צעלי חיים צללו
מלכות שבת קמ"ח: ה"ך
וישע' לו. בעלמא דלעיל
ע"א.

הנהגות וצינונים

[א] כתי' ואי אמרת:
[ב] כתיב וכו' באמת
בתוספתא (בשני קמ"ח).
דק"ס: [ג] ציל אלא הא
מנין (גליון): [ד] ציל
דמתניתא (גליון):
[ה] יש להוסיף בשכר
דבש (תמו): [ו] בכמה
כתי' אשהות: [ז] קצת
זקוק דה אפילו לטעון:
[ח] כתי' אישראל:

תקיפה על אומות העולם וברייתא דלעיל דאוקימנא משום איבה כשיד אומות העולם תקיפה על עצמם.

דף ל"ג ע"א. אלא פשיטא לא מפורק בחנם אלא בשכר ומאן שמעת ליה דאית ליה האי סברא רבנן. קשיא לי והיאך אפשר לאוקומה כרבנן והא קתני תחת משאו משאוי שיכול לעמוד בו ורבנן הא לית להו הכין, ויש לומר דקא סלקא דעתיה דהאי מקשה השתא דאי אפשר לאוקומי כולה ברייתא כחד תנא אלא תברא רישא רבנן וסיפא רבי יוסי, ואמר ליה לא כולה רבי יוסי ובטעינה סבירא ליה כרבנן, ואי קשיא לך כיון דלרבי יוסי צער בעלי חיים לאו דאורייתא פריקה בחנם וטעינה בשכר מנא ליה, יש לומר משום קל וחומר דחסרון כיס, ובטול כיס דטעינה לאו חסרון הוא ולגנבי לא חיישינן וכמו שכתבתי למעלה.

ולענין פסק הלכה קיימא לן כמאן דאמר צער בעלי חיים דאורייתא דהא רבא אמר מדברי שניהם נלמוד צער בעלי חיים דאורייתא והני כולהו מתניתין ומתניתא הא פריקנא להו ואוקימנא כרבי יוסי הגלילי, ונפקא מינה לבהמה שנפלה לאמת המים בשבת דמביא כרים וכסתות ומניח תחתיה ואע"ג דמבטל כלי מהיכנו כדאיתא בשבת פרק מפנין (קכ"ח ב), ואי נמי לפריקה דבהמת נכרי.

תלמידי חכמים שבבבל עומדים זה בפני זה. כלומר כמלא עיניהם כתלמיד מפני הרב.

ירושלמי תני רובץ שלא יהא רבצן וחזר תני פורק עמו אפילו מאה פעמים הא דתימר רובץ שלא יהא רבצן בהין דמפיל גרמיה והא דתימר פורק עמו אפילו מאה פעמים בהין דנפל אניס.

אבידתו ואבירת רבו וכו'. ירושלמי איזהו רבו שלמדו חכמה כל שפתח לו תחילה דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר כל שרוב תלמודו ממנו רבי יוסי אומר כל שהאיר עיניו במשנתו אפילו בדבר אחד.

המפקיד

דף ל"ג ע"ב. הכי גרסינן ונגנבו או אבדו. ואע"ג דמתניתין משום חידושא דכפילא דמקני למי שהפקדון אצלו מיתניא ובאבדו ליכא כפילא אפילו הכי גרסינן ליה שפיר דמתניתין תרתי קתני נגנבו משום חידושא דכפילא ונאבדו משום יוקרא דלאחר אבידה דמקני נמי למי שהפקדון אצלו כדאיתא

לאחרניי איהי חיישא להפסד היתומים ומדקדקת עמהן ואף בית דין מדקדקין דבקיאיך בשומא ניהו, ועדיין צריך עיון דהכא לא בשופטני עסקינן דאע"ג דלא בקיאי בדיני לא חשידי לזלזולי בנכסי דיתמי הואיל ובקיאי בשומא.

יכול אמר לו אביו אל תחזיר וכו'. איכא למידק פשיטא שלא ישמע לו שהרי אין לאביו כבוד כשאינו מחזיר וכיון שכן ליכא עשה כלל דנדחי, פירשו בתוספות דהכא כשאמר לו אביו אל תחזיר אלא עסוק בכבודי להביא לי גוזלות או לשמשני, וכן כתבתיה בריש פרק קמא דיבמות (ו' א') בסיעתא דשמיא.

הא לאו הכי נציית ליה האי עשה והאי עשה ולא תעשה. הרב אלפסי ורש"י ז"ל פירשוהו אמר לו אביו אל תחזיר דבהשבת אבידה איכא עשה דהשב תשיבם ולא דלא תוכל להתעלם, וכבר כתבתי למעלה דלא משכחת באבידה עשה ולא תעשה אלא כשנטלה על מנת להחזירה ולאחר מכאן נמלך לגזולה וקודם שנתיאשו הבעלים שאם לא נטלה ליכא אלא לאו דלא תוכל להתעלם כדאיתא לעיל, ולפי פירוש זה כי תירץ בגמרא סלקא דעתך אמינא הואיל והוקש כבודם לכבוד המקום הוא הדין דהוה מצי לתרץ הכא במאי עסקינן כשלא נטלה עדיין דליכא אלא לאו דלא תוכל להתעלם לבד אלא דניחא ליה לאוקומה בכל ענין ואפילו הכי אי לאו דכתיב את שבתותי תשמורו נציית ליה הואיל והוקש כבודם לכבוד המקום, ומיהו המחזור דעיקר קושיא דגמרא דמקשו טעמא דכתיב את שבתותי תשמורו אמר לו אביו הטמא קאי דבטומאה איכא עשה ולא תעשה וזה הנכון.

דף ל"ב ע"ב. תדע דצער בעלי חיים לאו דאורייתא, כלומר ואפילו לרבנן, דקתני רישא הלך וישב לו ואמר לו הואיל ועליך מצוה לפרוק פרוק, קשיא לי אם כן מנא להו לרבנן דפריקה בחנם וטעינה בשכר, יש לומר משום קל וחומר דחסרון כיס וקא ס"ד דביטולא דשוקא לא חשיב חסרון כיס דביטול כיס לאו חסרון הוא אבל פריקה דאיכא חסרון כיס ממש דאי לא פריק מאית חמרניה זהו חסרון כיס, ואי משום גנבי לחששא דדילמא אתו גנבי לא חיישינן דבר תורה.

ואי אמרת צער בעלי חיים דאורייתא אמאי וחדלת. קשיא לי ותיפוק לי מיהא משום איבת [אומות] העולם, ויש לומר דהכא כשיד ישראל

דבמחמר ליכא עשה דמסתמא תשבות אינו עשה אלא אאבות מלאכות.

והא תנא בעלמא קאי ולא קא פריך. ק"ל והא ברייתא כל שכן דקשיא עליה דהא תנא דברייתא ע"כ בלאו דמחמר מוקי ליה דאי בלאו דמבשל כל שכן דאיכא למיפרך שאני התם דלא תעשה שיש בו כרת הוא, ויש לומר דלטעמי קא פריך ליה כלומר בשלמא לדידי אידך תנא פליג ומוקי ליה בלאו דמחמר משום דקא ס"ד דבעלמא לא אתי עשה ודחי לא תעשה גרידא, וכלאים בציצית דדחי משום דציצית שקולה כנגד כל המצות ולא גמרי' מיניה אי נמי דצמר ופשתים לא מייתר וכדוקיה דרבא, אבל אנן דקיימא לן בעלמא דדחי ע"כ ללאו דמבשל הוא דאתא, והאי תנא דיכול תהא כבוד אב ואם דוחה את השבת בלאו דמבשל קאמר, אבל לרידך דמוקמת ליה בלאו דמחמר ולומר דתנאי לא פליגי אם כן ליגמר מהכא דבעלמא לא דחי דהא לאידך תנא על כרחין לא דחי ונגמר מהכא דלא דחי, תימה דאפילו תמצא לומר דבלאו דמחמר מוקמינן ליה אכתי לא ילפינן מיניה ללאו גרידא דעלמא דשאני שבת דעשה ולא תעשה הוא דכתיב וביום השביעי תשבות והא דאיצטריך רחמנא למיסריה משום שהוקש כבודו לכבוד המקום מהו דתימא לציית ליה קא משמע לן כדאיתא התם במציעא, ויש לומר דסבירא לן דאם איתא דבעלמא דחי לאו גרידא הכא כיון דהוקש כבודו לכבוד המקום דחי אפילו לאו ועשה.

את שבתותי תשמרו אני ה'. פירוש לישנא דתשמרו קדריש כלומר לעולם שבת שמורה שלא תדחה, ולקמן נמי איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמרו הכי נמי תשמרו קא דריש, ורש"י ז"ל פירש דאני ה' קא דריש.

מה להנך שכן הכשר מצוה. פירש רש"י ז"ל ודאי בבשל לי שחוט לי דשאני התם דאי אפשר לקיום מצות אביו בלא עקירת השבת אבל הכא הא אפשר דחליץ ואכתי עליה למאי איצטריך למיסרה, ואין פירושו מחזור חדא דאין לשון הכשר אלא מתקן ומכין כענין שאמרו מכשירי אוכל נפש, הוכשרו בשחיטה, ועוד דאם כן מצינו אשה עולה לחליצה ואינה עולה ליבום דכר תורה ורבא דאמר הכי בפרק כיצד (כ' ב') גבי איסור מצוה ואיסור קדושה חולצת ולא מתיבמת הכא אפשר בחליצה ומקיים עשה ולא תעשה איתותב דכל שאינה עולה ליבום אינה עולה לחליצה, ועוד דאם כן ממילה ופסח ותמיד ומיתת בית דין בשבת דאתינן למידק

מינה לקמן לא תיתי דמה להנך שכן אי אפשר קיומן אלא בעקירת השבת ואע"פ שאפשר למולו למחר ואי נמי לדונו למחר השתא מיהא אי אפשר קיומו של דבר אלא בדחיית השבת והכשר מצוה איכא, ותדע לך דהא בנין בית המקדש אפשר למחר וקרי ליה הכשר מצוה, ועוד הא דאקשינן לקמן גבי בנין בית המקדש הכשר מצוה מהתם נפקא מאי קושיא ממורא אב גמרינן לכל התורה דדחי היכא דהוי הכשר מצוה ודמקדש לגופיה איצטריך דאע"ג דהכשר מצוה הוא הכא לא דחי ומכל מקום בין מורא בין מקדש הכשר מצוה נינהו, הא ביבום דלאו הכשר מצוה הוא לא דחי ולא איצטריך עליה למיסרא.

ונראין דברי רבינו חננאל ז"ל שפירש דאלאו דמחמר קאי כלומר לעולם בלאו דמחמר ודקא קשיא לך ליגמר מהכא דלא דחי שאני הכא דאין בטולו אלא הכשר מצוה בלבד ובשעה שמבטל הלאו לא מקיים העשה ממש, וכגון שאמר לו אביו חמר אחר בהמה זו להביא גוזלות או דבר שצריך ליהנות ממנו ולפיכך כשהוא מחמר אין זה ממשו של כבוד אלא הכשר כבודו ואע"פ שאמר לו האב לחמר אחר הבהמה לפי שאין עיקר כבודו אלא במה שיש לו בו הנאה, וכדאמרין בקדושין (ל"א ב') איזהו כבוד מאכילו ומשקהו מלבישו ומנעילו אבל אמר לו לעשות דבר שאין לו בו הנאה של כלום אין זה כבוד שנצטוו עליה וכבוד כזה אין בו עשה של תורה שידחה אפילו לאו גרידא, ומה שאמרו יכול אמר לו אביו הטמא לא לחנם אמר לו שיטמא דהא לא צריכא קרא אלא שאמר לו להביא פירות מבית הקברות וכיוצא בזה, וכן אמר לו אל תחזיר כדי שלא יבטל מלהאכילו וכיוצא בזה קאמר, הא לאו הכי אין צריך לומר שלא ישמע לו והלכך לא גמרינן מלאו דמחמר ללאוין בעלמא שלא ידחו דהתם ליכא אלא הכשר מצוה וכן נמי במחמר דבנין בית המקדש שאין בו בנין הבית ממש אלא שהוא מכשירי הבנין, והיינו דאקשינן לקמן הכשר מצוה תיפוק ליה מהתם דלא דחי.

דף ו' ע"ב. לא רבי יוסי היא. והשתא הוה מצי לאקשוויי וליגמר מהכא דלא דחי כדלעיל אלא דעדיפא מינה קאמר ליה דאי הוה מקשי ליה הכי הוה מתרץ ליה כדלעיל שאני הכא דהכשר מצוה הוא דהבערה נמי אינה גופה של רציחה, ומיהו איכא למידק היכי הוה ס"ד דמשום דאתי עשה ודחי לא

בבא מציעא לב

טורי זהב

יורה דעה רמא כבוד אב ואם

שפתי כהן ריא

באר הגולה עם ציונים מהשיך

רמא א. משנה סנהדרין דף כ"ג ע"א וילף לה שם [א, ב] מקרא: ג. משנה שם דף פ"ה ע"ב: ג. גרימתא שם: ד. משנה שם דף ס"ו ע"א, ושבועות דף ל"ה ע"א: ה. משנה שם סנהדרין דף פ"ה ע"ב [ומפורש כמאוב שמתא, טו]: ו. שם במשנה: ז. מינורא (דרבנא) [דרבנא] כבבא קמא דף פ"ו ע"א: ח. לטון הרמזים [ממרים] ז. מהא דרב לא שבקי ליה לגבריה וכו' [מנהרין פד, ג]: ט. מהא דרב פפא [ב] לא שבקי ליה לגבריה וכו' [שם] וכן כמז רבני ירוסא [מסד א ח"ד טו, ד] כבבא הר"ף [שם יב, א; דא"ש שם פ"י סימן א]: י. הרמזין בספר מורם האדם [ענין המנהג עמד [מג] לדעת הר"ף [שם] וכן כמז הטור [עמד מקלה]: יא. רמזים בפרק ה' מהלכות ממרים [הלכה יג] מבטיחה דסנהדרין דף פ"ה ע"א:

רמא א בבינוי. כגון שדי נבואות מנון ורחוס. ועיין לקמן סימן רע"ו סעיף ט': ב כמיו שמקלף אחד מוישראל. עיין בחו"מ סימן כ"ז: ג אף על פי שיוצאים ליהרג. בנה דברים אמורים בזנו, אבל באחר שכל והכהו וקללו אחר שנגמר דינו, אע"פ שעשה משונה פטור הואיל והולך למיתה. ואם ציינו חייב צקנס המצייני, טור [עמוד מקלה] ולמצי"ס [ממרים, יב, ג]:

רמא (א) אף על פי שיוצאים ליהרג. בגמרא [סנהדרין פה, א] ובטור [עמוד מקלה] אחת, לאחר שהכה וקלל למי שנגמר דינו אע"פ שעשה משונה פטור מעונש לאו, הואיל והולך למיתה. אבל בנו חייב אף לאחר מיתה בקללה. ואף בהכאה, דפטור בלאחר מיתה הוא מטעם דלחן חיוב בהכאה אלא בעושה חנוניה, ואין חנוניה לאחר מיתה, אבל כאן שייך חנוניה על כן חייב:

ואביו מוחה בו לפי שדואג שבאותה העיר הגוים מעלילים (כ) אינו צריך לשמוע לאביו בזה: הגה [ל] [ט] וכן אם האב מוחה בזן לישא איהו אשה שימפון זה הבן אין צריך לשמוע אל האב:

סימן רמא

דיני מכה ומקלל אביו ואמו. וכו' מ' סעיפים:

א (א) המקלל אביו (א) או אמו י אפילו לאחר מיתתן חייב סקילה אם הוא בעדים והתראה י אחד האיש ואחד האשה שקללו י כמה דברים אמורים שקללום בשם מהשמות המיוחדים אבל קללום א (כ) בכינוי אינו חייב אלא בלאו ב (כ) כמיו שמקלל אחד מישראל: הגה ס (כ) וכן המכה אביו או אמו (כ) ציינס זין איש זין אשה (כ) ציינס חנק י ודוקא אם עשו זהם חנוניה (כ) אבל אם לא עשו חנוניה אינו אלא נבלא (כ) כמו מי שמכה אחד מישראל:

ב א הכהו על אוננו וחרשו חייב מיתה שאי אפשר שיעשה חרש בלא חבורה דמיפת דם יוצא מבפנים באוזן ועל זה נתחשב:

ג היה קוץ תחוב לאביו לא יוציאנו שמה יבא לעשות בו חבורה י וכן אם הוא מקיז דם או רופא לא יקוי דם לאביו ולא יחתוך לו אבר אף על פי שמכיון לרפואה: הגה [ל] [י] כמה דברים אמורים כשיש שם אחר לעשות אבל אם אחר לעשות והוא מלטער הרי הוא מקיז ומוקד לו כפי מה שירשאו לעשות:

ד א (א) היו ב אביו ואמו רשעים נמורים ועוברי עבירה אפילו נגמר דינם להרגה ויוצאים ליהרג י אסור לו להכותם ולקללם (א) ואם הכה אותם או קללם פטור י ואם עשו תשובה הרי זה (ב) חייב ונהרג עליהם (א) ג אף על פי שיוצאים ליהרג:

ערך פ"ח פמהריק"ש

רמא סוף סעיף א [אחד מישראל]. אחד האיש או האשה שהכה אביו או אמו חייבים מיתה. ודוקא כשעשו זהם חנוניה, אבל אם לא עשו זהם חנוניה אין כי אם נבלא כמו מי שמכה אחד מישראל: סעיף ב [לרפואה]. נראה לי שדעת כל הפוסקים [ממרים ממרים, ז; טור עמוד מקלה] שיה שם אין שם אחר לעשות והאב מלטער הרי זה מקיז ומוקד כפי מה שירשאו:

ביאור הגר"א

[ל] [נהגין וכן אביו. כמו שכתוב בסעיף ט"ו, וכמו שכתוב שם [קידושין] מ"א א' איכא דאמרי בהא כו'. ועיין סעיף ה', זה כו', וכל שכן צערא דגופא. ועוד, דלא אמרו [שם סוף ב, א] אלא מאכילו כו', דשיין ביה אבדו. ועיין תוספות [שם] ל"ב א' ד"ה רב יהודה, ונראה לר"י כו'. וכל שכן לדין, כנוכר לעיל סעיף ה' [ליקוט] וכן כו'. עיין תוספות ביבמות ו' א' ד"ה שכן כו', ונראה לר"י כו', אלמא אין השליחות מצוה רק מה שמאכילו כו', וכל שכן כהאי גוונא, ועיין מה שכתוב שם [ע"כ]: [ליקוט] וכן כו'. עיין תוספות ביבמות ו' א' ב"ה שכן, ונראה כו'. ודיל הרמב"ן [שם ד"ה מה] [הרשב"א שם [ד"ה מה] אחר שהרבו להקשות על פירוש רש"י שם [ד"ה אלא], כתבו ונראין דברי רבינו הנגלה דאלא דמחמר קאי כו'. ואע"פ שאמר לו האב לחמר אחר הבהמה, לפי שאין עיקר כבוד אלא במה שיש לו הנאה, כמו שכתוב בקידושין [ל"א ב'] איזהו כיבוד אבא, אבל אמר לו לעשות דבר שאין לו בה הנאה כו'. ומה שאמרו [ביבמות] יכול אמר לו אביו היטמא, לא לחנם, אלא להביא פירות מבית הקברות וכיוצא. וכן אמר לו אל תחזיר, כדי שלא יבטל מלהאכילו, וכן מחמר רבנין בית המקדש כו'. וע"ש ברשב"א שמשמע מדבריו שדוקא לדחות לאו, ע"ש [ע"כ]:

רמא [א] [וסעיף אן או אמו. שם [סנהדרין] פ"ה ב': [ב] כמיו שמקלף כו'.

פתחי תשובה

(כ) אינו צריך לשמוע אביו. עיין בתשובת חת יאיר סימן רי"ד שנשאל באשה שצויתה בחליה קודם שפירחה לבנה שלא ישכיר ביתו להבא לשום אדם, ודר בו בכשירות שנה זקן תלמיד חכם ובעל מעשים, אם הבן מחייב לקיים צוואת אמו בזה. וכתב דלכאורה אינו מחוייב לתוש לה, מאחר שהתלמיד חכם מתמיד בתורה, וקיימא לן [סעיף טו] אפילו איסור דרבנן. והלא אין כבוד ה' יותר מלמוד תורה, והרי איתרבי תלמידי חכם [קידושין ט, א] מאת ה' נדמים, י: ג: [כ]. ועוד, כי התלמיד חכם רוצה להלמד בכל יום בחבורה כדי לזכות בשמחה, וכלי ספק ניחא לה בהאי עמלא. מכל מקום אין כל זה מספיק שיעבור על הצוואת אמו, כי לא רמי להיטמא או אל תחזיר, או אמושה שלא ימחול לפלוני, או לא יסע ללמוד למקום שלבו חפץ, או שלא ישא פלגותי, דכולם מצוה דגופיה ניהו עשה או לא תעשה, מה שאין כן שנייה לתלמיד חכם ללמוד בביתו, אף כי רואי טוב וישר הוא, מכל מקום אינו חובה ולא מצוה דרמיה עליה כלל. ועוד, אחרי שצוואתה היתה רך כלל שלא ישכיר ביתו לשום אדם, מאחר דחלה הצוואה על שאר בני אדם חלה גם כן על תלמיד חכם וכו'. ולכן אפילו לא היה להתלמיד חכם שום בית לדור בו אינו רשאי הבן להשכיר לו להבא, כל שכן עתה שאפשר לו לשכור בית אחר. ע"ש:

גיליון מהרש"א

רמא [א] [ושיע פניא א המקלף אביו או אמו אפילו אחרי מיתתן. והמקלל אינו אביו או אמו דעו מקלל אחד משאר הקהל, חיינן פרשת קדושים מלוה ר"ס:]

אוצר מפרשים

רמא א (שיע פניא ד) היו אביו ואמו רשעים גמורים ועוברי עבירה וכו'. זה לשון הרמב"ם פרק ו' דממרים [הלכה יג]. וכתב הרב המופלא חסידא קדישא כמהר"ח ז' עטר זלה"ה בספר ראשון לעיני דף צ"ו, ודוקא לכתוב רשעים גמורים וכו', לומר דאם הם רשעים גמורים ועוברי עבירה אין להכותם אבל אין לכבדם, וזהו דקדק [הרמב"ם] שיגיה הלשון [שם] פרק ו' [הלכה יא] ופסקו מרן לעיל סימן ר"מ דין י"ח, ודשם כתב רשע ובעל עבירות מכבדו דוקא אם עבר והשתא אינו עושה וכו', ע"ש באורן. ואין דבריו מוכרחים, ואמרו באגדה [ביראשת רבה פישה את אהו] על אברהם אבינו שיצא מתחת אביו שאמר לו ה' [ביראשת רבה פישה את אהו] ולך אני פטור מכבוד אב ואם ואינו פטור לאחר:

רמא א. משנה סנהדרין דף כ"ג ע"א וילף לה שם [א, ב] מקרא: ג. משנה שם דף פ"ה ע"ב: ג. גרימתא שם: ד. משנה שם דף ס"ו ע"א, ושבועות דף ל"ה ע"א: ה. משנה שם סנהדרין דף פ"ה ע"ב [ומפורש כמאוב שמתא, טו]: ו. שם במשנה: ז. מינורא (דרבנא) [דרבנא] כבבא קמא דף פ"ו ע"א: ח. לטון הרמזים [ממרים] ז. מהא דרב לא שבקי ליה לגבריה וכו' [מנהרין פד, ג]: ט. מהא דרב פפא [ב] לא שבקי ליה לגבריה וכו' [שם] וכן כמז רבני ירוסא [מסד א ח"ד טו, ד] כבבא הר"ף [שם יב, א; דא"ש שם פ"י סימן א]: י. הרמזין בספר מורם האדם [ענין המנהג עמד [מג] לדעת הר"ף [שם] וכן כמז הטור [עמד מקלה]: יא. רמזים בפרק ה' מהלכות ממרים [הלכה יג] מבטיחה דסנהדרין דף פ"ה ע"א:

ציונים מהשיך

רמא א. משנה סנהדרין דף כ"ג ע"א וילף לה שם [א, ב] מקרא: ג. משנה שם דף פ"ה ע"ב: ג. גרימתא שם: ד. משנה שם דף ס"ו ע"א, ושבועות דף ל"ה ע"א: ה. משנה שם סנהדרין דף פ"ה ע"ב [ומפורש כמאוב שמתא, טו]: ו. שם במשנה: ז. מינורא (דרבנא) [דרבנא] כבבא קמא דף פ"ו ע"א: ח. לטון הרמזים [ממרים] ז. מהא דרב לא שבקי ליה לגבריה וכו' [מנהרין פד, ג]: ט. מהא דרב פפא [ב] לא שבקי ליה לגבריה וכו' [שם] וכן כמז רבני ירוסא [מסד א ח"ד טו, ד] כבבא הר"ף [שם יב, א; דא"ש שם פ"י סימן א]: י. הרמזין בספר מורם האדם [ענין המנהג עמד [מג] לדעת הר"ף [שם] וכן כמז הטור [עמד מקלה]: יא. רמזים בפרק ה' מהלכות ממרים [הלכה יג] מבטיחה דסנהדרין דף פ"ה ע"א:

הנהגות והערות

רמא א. משנה סנהדרין דף כ"ג ע"א וילף לה שם [א, ב] מקרא: ג. משנה שם דף פ"ה ע"ב: ג. גרימתא שם: ד. משנה שם דף ס"ו ע"א, ושבועות דף ל"ה ע"א: ה. משנה שם סנהדרין דף פ"ה ע"ב [ומפורש כמאוב שמתא, טו]: ו. שם במשנה: ז. מינורא (דרבנא) [דרבנא] כבבא קמא דף פ"ו ע"א: ח. לטון הרמזים [ממרים] ז. מהא דרב לא שבקי ליה לגבריה וכו' [מנהרין פד, ג]: ט. מהא דרב פפא [ב] לא שבקי ליה לגבריה וכו' [שם] וכן כמז רבני ירוסא [מסד א ח"ד טו, ד] כבבא הר"ף [שם יב, א; דא"ש שם פ"י סימן א]: י. הרמזין בספר מורם האדם [ענין המנהג עמד [מג] לדעת הר"ף [שם] וכן כמז הטור [עמד מקלה]: יא. רמזים בפרק ה' מהלכות ממרים [הלכה יג] מבטיחה דסנהדרין דף פ"ה ע"א:

רמא א. משנה סנהדרין דף כ"ג ע"א וילף לה שם [א, ב] מקרא: ג. משנה שם דף פ"ה ע"ב: ג. גרימתא שם: ד. משנה שם דף ס"ו ע"א, ושבועות דף ל"ה ע"א: ה. משנה שם סנהדרין דף פ"ה ע"ב [ומפורש כמאוב שמתא, טו]: ו. שם במשנה: ז. מינורא (דרבנא) [דרבנא] כבבא קמא דף פ"ו ע"א: ח. לטון הרמזים [ממרים] ז. מהא דרב לא שבקי ליה לגבריה וכו' [מנהרין פד, ג]: ט. מהא דרב פפא [ב] לא שבקי ליה לגבריה וכו' [שם] וכן כמז רבני ירוסא [מסד א ח"ד טו, ד] כבבא הר"ף [שם יב, א; דא"ש שם פ"י סימן א]: י. הרמזין בספר מורם האדם [ענין המנהג עמד [מג] לדעת הר"ף [שם] וכן כמז הטור [עמד מקלה]: יא. רמזים בפרק ה' מהלכות ממרים [הלכה יג] מבטיחה דסנהדרין דף פ"ה ע"א:

ילפינן לפריקה מטעינה דכתיב בה אחיך ולא גוי, כנ"ל. אבל בתוס'⁵⁹ כתבו דלעולם דרשינן אחיך ולא גוי. ומיהו אי אמרינן צב"ח דאורייתא אז ודאי ילפינן לפריקה מטעינה דכתיב אחיך ולא גוי בחנם אלא בשכר.

ופרקין משום איבה. כלומר דלעולם צב"ח לאו דאורייתא, ומשום איבה הוא דאמרי רבנן שיטפל בה ובשכר. דמשום נטילת שכר ליכא איבה ואע"ג דלישראל עביד בחנם, וכדאיתא בפ"ק דע"ז⁶⁰.

ה"ג מסתברא. פי' דטעמא משום איבה, אבל צב"ח דרבנן.

דקתני סיפא⁶¹ היתה טעונה יין נסך⁶² אין זקוק לה. פי' ואפי' בשכר. דאסור להיות רוצה בקיומו של י"ג מדרבנן, כדאיתא בפ' השוכר דע"ז⁶³. ובשלמא אי אמרת צב"ח דרבנן ניתא, דרחינן ליה משום אידיך איסורא די"ג דחמיר טפי. ומשום איבה ליכא ואפי' בשכר, דיכול לומר אסור הוא לנו לקיים י"ג⁶⁴. דכה"ג אשכחן בפ"ק דע"ז⁶⁵ דאמרינן דידכו דלא מינטרי שבתא לא מחללינן עלייהו שבתא. אא"א צב"ח דאורייתא, אמאי אין זקוק לה בשכר מיהת, וליתי צב"ח⁶⁶ דאורייתא ולידחי איסור קיום י"ג דרבנן.

ופרקין דה"ק ולהטעינה יין נסך⁶² אין זקוק לה. פי' דסיפא לאו בפריקה איירי דאיכא צב"ח, אלא בטעינה דליכא צב"ח, ומשו"ה אין זקוק לה. ואע"ג דרישא אוקימנא בפריקה ומשו"ה חייב בה, פרש"י ז"ל⁶⁷ דהשתא ס"ל דרישא מיירי בין בפריקה ובין בטעינה, שחייב לטפל בה⁶⁸ משום איבה, וקתני סיפא דלהטעינה י"ג אסור. ונכון הוא⁶⁹. ומסתברא למימר דבהאי שינוייא לא משבשינן⁷⁰ לישנא דמתני', אלא דגרסי' היתה טעונה, במפיק ה"א, כלומר טעון שלה.

אלא⁷¹ הא מגי ר' יוסי. כלומר דגרסי'⁷² דלעולם בפריקה מיירי, והא דלא חייש לצב"ח, ר' יוסי

משאו כו' מכלל דת"ק סבר זקוק לו. פירושו⁴⁹* מכלל דת"ק דידיה, דהיינו רבנן ור' שמעון סברי זקוק לו דהא לא מפלגי במילתא, והא אמאי, לאו משום דצב"ח דאורייתא. נראה מלשון רש"י ז"ל⁵⁰ דמשום דצב"ח דאורייתא כהלכה למשה מסיני, לא דרשי' משאו הראוי לו ואמרינן דמשאו כל משא שעליו משמע. הא אלו אמרי' דצב"ח לאו דאורייתא, הל"ל משאו הראוי לו דהכי משמע לישנא טפי. אבל השתא דחקין קרא קצת שלא לסתור ההלכה דצב"ח בעלמא דאורייתא. זו שיטת רש"י ונכונה היא. אבל בתוס'⁵¹ פירשו דהשתא נמי לא מפקי' ליה מפשטיה. אלא דדרשינן הכי, משאו הראוי לו בחנם ומשאו שאינו יכול לו בשכר, דהא כיון דפשע בנפשיה בדין הוא דאפילו בשכר נמי לא, אלא משום צב"ח מסייעו בשכר. והוצרכו לפרש כן משום הא דאמרינן ודילמא בתחת משאו פליגי, דאלמא מעיקרא סבירא לן דלא פליגי בדרשא דקרא כלל, דמודו רבנן דדרשינן תחת משאו משא הראוי לו. ולפי' רש"י ז"ל ל"ק כולי האי. דמעיקרא ס"ד דעיקר פלוגתא אי צב"ח דאורייתא. אלא דמעיקרא ס"ד דמודו רבנן דתחת משאו פשטיה לית משמע כו' יוסי, אלא כיון דצב"ח דאורייתא לית לן למידרש הכי. והשתא אמרינן דילמא צב"ח לאו דאורייתא, אלא דסברי רבנן דתחת משאו פשטיה משמע כל משאו בין גדול בין קטן, ובהא בלחוד פליגי. וכ"נ מלשון רש"י ז"ל⁵².

לימא מסייע ליה בהמת גוי חייב⁵³ לטפל בה כבהמת ישראל⁵⁴ ואי אמרת צב"ח לאו דאורייתא אמאי חייב⁵⁵. וא"ת⁵⁶ ואפילו לדין היכי ניתא דהא אחיך כתיב⁵⁷. וי"ל דכי כתיב אחיך היינו בקרא דנופלים בדרך, דאיירי בטעינה דליכא צער. אבל בפריקה לא כתיב אחיך אלא שונאך אפילו גוי במשמע⁵⁸, ולא ילפינן מטעינה. אבל אלו אמרינן צער ב"ח לאו דאורייתא, אז ודאי

בשם הספרי. ול"ג בספרי שלפנינו. 59 כ"ה בתוס' ר"פ. 60 כו, א. 61 כ"ה בכי"מ ובדק"ס. ולפנינו ליתא ונוסף: אם. 62 כ"ה בכי"מ ובדק"ס. ולפנינו: אסור. 63 סב, א. 64 כ"פ רש"י בד"ה אי. 65 כו, א. 66 בכי"ל: הצער. 67 בד"ה ה"ק. 68 בכי"ס ובכ"ג נוסף: בשכר. אולם א"ז ברש"י. 69 כ"ה בתוס' ר"פ. 70 בכי"ג: משנינן. 71 כ"ה בכי"מ ובדק"ס ובד"י. ולפנינו: א"ל. 72 במהד' לונדון הוסיף המהדיר מילת אלא.

*49 כ"פ רש"י בד"ה מכלל. 50 בד"ה זקוק ובד"ה לא. 51 כ"ה בתוספות ד"ה מכלל ובתוס' רבינו פרץ ובתוס' הרא"ש. 52 בד"ה לא. 53 כ"ה בכי"מ ובדק"ס. ולפנינו: מטפל בה. 54 כ"ה בדק"ס. ולפנינו נוסף: אי אמרת בשלמא צער בעלי חיים דאורייתא משום הכי מטפל בה כבהמת ישראל אלא אי. 55 כ"ה בכי"מ ובדק"ס. ולפנינו: מטפל בה. 56 כן הק' בתוס' ר"פ. 57 דברים כב, ד. 58 כדאי במכילתא משפטים פ' כ. ובתוד"ה ואי הביאו דרשה זו

יציקר ק"י דנקטינן לעיל זב"ח ואידך סניפין בעלמא הוא. והקשו בה"ס דלע"ג דאיכא טעינה שיש בה ח"כ מ"מ הא איכא כמה טעינות דלית בהו חסרון כיום ופריקה דלית בה ח"כ לעולם ולעולם אימא דזב"ח לאו דאורייתא וידין השר מקולי דאנן לא אסינן למדחי השתא דלא אפשר למעבד ק"י פ"י ח"כ אלא אנן הכי קאמרין דע"כ לרבנן זב"ח (לאו) דאורייתא ומשום ליכא פריקה דלא חמיר טעינה דאי ס"ד לאו דאורייתא הא בכל טעינה אמור רבנן שהיא בשכר ואפילו באותה שיש בה ח"כ לקחה מדה דרין דהוה לן למיגמר מינה מפריקה לטעינה שהיא בחנם ביש בה ח"כ דהא לא עדיפא פריקה מינה אלא ודאי לרבנן זב"ח דאורייתא וכיון דכן ה"ה לר"ש דהא תלמודא קים ליה בטעמא דר"ש ותלמודא קאמר דלר"ש אי לאו דלא מסיימי קראי שפיר הל"ל דכל טעינה בשכר וכל פריקה בחנם ולא ילפינן מטעינה שיש בה ח"כ שהיא בשכר ופריקה שיש בה ח"כ שהיא בשכר. הריטב"א:

וח"ל תלמיד הר"ף מי לא עסקין וזדהכי והכי בטיל משוקיה דנתי דאיתא שפיר לטעינה דלית בה חסרון כיום מ"מ גם אימא לטעינה דלית בה חסרון כיום וא"כ אי זב"ח דאורייתא א"כ לא מני למעבד ק"י מטעינה דלית בה חסרון כיום. ואם תאמר היך מוכח דזב"ח דאורייתא מכל מקום מניט למעבד קל וחומר מטעינה דלית בה חסרון כיום דהא קרא מכל טעינה מיירי ואפילו מאותה דלית בה חסרון כיום. ואומר השר מקולי דמוכח שפיר דמדאורייתא הוה דהא רבנן פסקי ואמרי בכל ענין דטעינה בשכר ואפילו אותה שיש בה חסרון כיום וא"כ סבירא להו דטעינה דלית בה חסרון כיום גריעא משפיקה ואם כן לכל הפחות הוה להו למימר דטעינה דלית בה חסרון כיום דלא גריעא מפריקה דלית בה חסרון אלא ש"מ דזב"ח דאורייתא והשתא ניחא דטעינה שיש בה חסרון כיום נמי הו"ל בשכר דלית בה לכחוב טעינה ולא בעי פריקה ואנא ידענא ליה מק"ו דטעינה דהא גריעא מאותה שיש בה חסרון כיום כדפרישנא מי לא עסקין וזדהכי והכי בטיל משוקיה דנתי דאיתא איכא למעבד קל וחומר מטעינה לא בטיל משוקיה מ"מ לא הוה מני למדרש דטעינה שיש בה חסרון כיום הו"ל בשכר מדאילןטרדין תרי קראי, תוס' שאנ"ך:

ואם תאמר התימה רבנן דמוכחא שפיר דסברי דזב"ח דאורייתא מוקדאמרי דכל טעינה בשכר כדפרישתי אלא לר"ש מנא לן דהא דפשיטא ליה לרבא לניבא דר"ש היינו משום דאמר ר"ש דלא מסיימי קראי משמע הא מסיימי קראי דרשין ק"ו והכי מוכח דסבר דזב"ח דאורייתא דילמא הא דמוכח דאי הוה מסיימי הוה דריש ק"ו הייט מאותה טעינה דלית בה חסרון כיום דהאי ודאי גריעא מפריקה. וי"ל דמוכח שפיר אפילו לר"ש דסבר דזב"ח דאורייתא דהא אין סברא לומר דפליגי ר"ש ורבנן אלא כמה שאנו רואין בתלמוד ובתלמוד קאמר משום דלא מסיימי ומ"ה פליגי עלייהו הילכך דייקין דלא פליגי עלייהו אלא משום הא טעמא אכל אי הוה מסיימי הוה דרשין קל וחומר דמשום כרבנן והוה אמרינן כל טעינה בשכר גם אותה שיש בה חסרון כיום דהא גריעא מפריקה וא"כ ז"ל על כרחך דסבר דזב"ח דאורייתא כדפרישתי לרבנן, ע"כ:

ובתוב בגליון וז"ל ואפילו ר"ש נמי טעמא דלא מסיימי וכו'. אין להקשות דלמא לר"ש דזב"ח לאו דאורייתא וטעמיה משום דאי לא כתיב אלא חד קרא ה"ל דאורייתא וטעינה משום דאיכא טעינה דלית בה חסרון כיום לכן ה"ל דאורייתא וטעינה דלית בה חסרון כיום ונחש מינה ולא דמי לרבנן דאמרי מסיימי קראי וטעינה כחוב בפירוש או יש להשוותן אכל לר"ש אי כתיב חד ה"ל דאורייתא וטעינה לא נכתב כלל. ועוד מה ז"ל הוכחה דר"ש טעמא דלא מסיימי נימא כפשיטא דל"כ לא לכחוב אלא חד קרא אי זב"ח לאו דאורייתא אלא י"ל דודאי פשיטא אי לא כתיב אלא חד קרא אפילו אי זב"ח לאו דאורייתא דאורייתא דאורייתא דאורייתא בכלל חסרון כיום כדפרישתי. ומ"מ מוכח דקסבר ר"ש שמעון זב"ח דאורייתא דל"כ לא לכחוב המיטע עמו אלא כחד קרא ומילמא מה תאמר ההוא קרא איירי בטעינה דמסבד דלית בה חסרון כיום מכל מקום כיון שהו"ל קרא איירי בטעינה או אין חילוק בין אית בה חסרון כיום לית בה חסרון כיום וכוון דפטר הלך וישב לו בטעינה דלית בה חסרון כיום ומילמא גם פריקה פטור דמ"ש כי בשום פעם אינו מחלק בין טעינה לטעינה בשכר טעינה כדפרישתי וגם אינו מחלק בין טעינה דלית בה חסרון כיום לפריקה למ"ד זב"ח לאו דאורייתא אלא לא כתיבה כמו לר"י וכו' הגלילי שיש לו הכרח לחלק בין טעינה דלית בה חסרון כיום לפריקה דל"כ לשוק מפריקה אלא ש"מ קסבר ר' שמעון זב"ח

דאורייתא ולכן חי כשיב חד מיטע לא הוה ידענא פריקה חיה הכל להקשות למה לא מוכח דזב"ח דאורייתא דל"כ למה כתיב אבדה ינלף מהנך דבכלהו איכא זערא דמרה. ד"ל כשדבר אחד לא נכתב כלל אז אם היינו חוצים ללמדו מאחר הייט מחלקים בקל אף על גב דזב"ח לאו דאורייתא וחדע דהא עפ"ה לא חשיב זב"ח ואפילו הכי מחלק לעיל כינה לאבדה אכל כשנכתבו כלן. אז אין לי לחלקם דיניהם זה מזה אם לא דזב"ח דאורייתא:

כתוב בתוס' אם כן אף טעינה דלית בה חסרון כיום בחנם. אין להקשות מנא ליה לרבא הא ארובה דנימא איפכא מדטעינה דלית בה חסרון כיום בשכר ה"ה דלית בה חסרון כיום כיון דל"כ רבי יוסי. ד"ל דמשמע ליה לרבא כיון שאנו רואין שהאורה חלקה בין טעינה דלית בה חסרון כיום לפריקה זה אין לי לומר כלל בלא טעם וקודם שנאמר אותו בלא טעם יש לנו לומר דקסברי זב"ח דאורייתא ואז יש טעם טוב לחלק ביניהם. והא דקסבר ר"י הגלילי זב"ח לאו דאורייתא אע"פ שמחלק לזה שהוא מוכרח דסבר תחת משאו ממטע משוי שאינו יכול לעמוד דפטור לגמרי וא"כ ז"ל זב"ח לאו דאורייתא ואפי' הכי יש לחלק בין טעינה לפריקה דל"כ לא לכחוב רק טעינה. אבל רבנן סברי דתחת משאו ממטע רק בחנם, ע"כ:

ע"ב תדע דזב"ח דאורייתא. פירוש לח"ק ור"ש מדקמי סיפא ר"י הגלילי אומר אם היה משוי וכו' מכלל דח"ק סבר זקוק לו פירוש מכלל דח"ק דידע דהיינו רבנן ור"ש שמעון סברי זקוק לו דהא לא מפליגי במילתא והא אמאי לאו משום דזב"ח דאורייתא. נראה מלשון רש"י דמשום דזב"ח דאורייתא בהלכה למשה מסיני לא דרשי' משאו הראוי לו ואמרין דמשאו כל משא שעליו משמע הא אלו אמרי' דזב"ח לאו דאורייתא הל"ל משאו הראוי לו דהכין משמע ליכא טפי אבל השתא דחקין קרא קלט שלא לסתור ההלכה דזב"ח בעלמא דאורייתא, זו שיטת רש"י וכוונה היא. אבל בתוס' פירש דהשתא נמי לא מפיקי' ליה מפשטיה אלא דרשין הכי משאו הראוי לו בחנם ומשאו שאינו יכול לו בשכר דהא כיון דפשע בנפשיה בדין הוה דאפילו בשכר נמי לא אלא משום זב"ח מסייעו בשכר. והוצרכו לפרש כן משום הא דאמרין ודילמא בתחת משאו פליגי דאלמא משוקרא סבירא לן דלא פליגי בדרשא דקרא כלל דמודו רבנן דדרשין תחת משאו משא הראוי לו. ולפירש"י ז"ל ל"ק כולי האי דמשוקרא ס"ד דעיקר פלוגתא אי זב"ח דאורייתא אלא דמשוקרא ס"ד דמודו רבנן דתחת משאו פשטיה משמע כר' יוסי אלא כיון דזב"ח דאורייתא לית לן למידרש הכי והשתא אמרינן דילמא זב"ח לאו דאורייתא אלא דסברי רבנן דתחת משאו פשטיה משמע כל משאו בין גדול בין קטן ובהא בלחוד פליגי. וכ"כ מלשון רש"י. הריטב"א. והראב"ד כתב וז"ל מכלל דח"ק סבר זקוק לו מ"מ לאו משום דזב"ח דאורייתא דאי משום חסרון כיום איכא לא חש אנפשיה ואי משום זערא דישאלל איכא גרם אנפשיה, הכא משמע מדוכחא אמרינא נפקא ליה ומ"ה לא דריש ליה לקרא כר' יוסי הגלילי ולא ידענא מהיכא ואפשר דנפקא לן מהפסחה ור' יוסי הגלילי כחם משום דתורא מדישיה קאכיל והואיל ומהנה יהנה, ודילמא בתחת משאו פליגי דח"ק משמע ליה כל משוי ור' יוסי הגלילי משמע ליה משא הראוי לו דלא כתיב תחת המשא אלא הא מני ר"י הגלילי דאמר זב"ח לאו דאורייתא דאי דאורייתא מפני מה אמרה טורה כך, ע"כ:

ובתב הרא"ש וז"ל מכלל דח"ק סבר זקוק לו. פירוש משום זב"ח ולא משום פטור דכ"ט מודו דדרשין תחת משאו אלא דרבנן דרשי הכי תחת משאו בחנם ואם אינו יכול לעמוד בשכר אם הפסלים רוצים ליתן לו שכר יכול לקבלו ואם אינם רוצים ליתן לו שכר חייב לעשות בחנם משום זב"ח. והשתא ר"י הגלילי לא ממוקם בשום ענין אלא כרבנן דאמרי טעינה בשכר דהא נפשך אפילו לא מסיימי קראי לא לכחוב אלא חד ואנא ידענא דה"ה לאידך דאין סברא לחלק בין זב"ח לאו דאורייתא דכתיב זה ז"ל לעיל כדפרי' ולקמן נמי אמרי' כהיא דר' יוסי הגלילי בטעינה כרבנן ל"ל. ואיכ' לר' יוסי הגלילי אמאי אין זקוק לו בשכר מדרבנן אי זב"ח דרבנן כי הדין דאמרין בסמוך גבי הלך וישב לו פטור דאי זב"ח דאורייתא הוה פטור בחנם ומייב בשכר וה"ה אם הוא דרבנן יתחייב בשכר מדרבנן. וי"ל דאי זב"ח דרבנן לא התיירו חכמים בבהמה אחרים אפילו בשכר וכן משמע נמי בההוא דבסמוך ואי אמרת זב"ח דאורייתא אמאי פטור. אבל ר' הוה דרבנן ניחא ליה דפטור לגמרי וכן בסמוך גבי בהמה גוי דפרי' ור' אמרת זב"ח לאו דאורייתא אמאי חייב משוי אמאי חייב אפילו בשכר דמשום זב"ח אפילו הוה מדאורייתא לא מחייב אלא בשכר והאי דאמרין לר"י הגלילי טעינה בשכר ולא פריקה נראה לי משום **דפריקא**

ספר פרק יג חרדים פא

לקדשו בפה, ובכור נוהג בזמן הזה. ואין להקדישו לא בשבת ולא ביום טוב מדרבנן, (ממנו תרנג'ג לרמב"ן וסמ"ק).

יט) מצות-עשה מן התורה לזעק ולהריע לפני ה' בכנופיא על כל צרה שלא תבא על הצבור, כגון דבר או חרב או מניעת מטר או ארבה או מפלת וכיוצא בהם. [ודבר זה מדרכי התשובה הוא] כדי שיעלו כל העם על לב שאין זה מקרה אלא גזרת מלכו של עולם על העוונות, וישוב כל איש מדרכו הרעה וישיבו הגזל, ויבכו לפני ה' ולא יוסיפו לחטוא, שנאמר (במדבר י' ט') על הצר הצר אתכם והרעותם, הינו תרועה בפה דהינו תפלה וזעקה, דנדרש הפסוק לפניו ולאחריו וכאלו כתיב על הצר הצורר אתכם והרעותם, והרעותם בחצרות, וחצורות לאו דוקא אלא חצורות או שופר, אבל במקדש למדו מפי הקבלה דצריה שתייהו שנאמר (תהלים צ"ח, ו') בחצרות וקול שופר הריעו לפני המלך ה', (ממנו תרנג'ג לרמב"ם ורשב"א והגאונים) *).

פֶּרֶק י"ד

מצוות-עשה מן התורה התלויות בושט

א) פֶּרֶק ו' דברכות (דף מ') אמר רב יהודה אמר רב, אסור לאדם שיטעם כלום קדם שיתן מאכל לבהמתו, שנאמר ונתתי עשב בשדה לבהמתך והדר ואכלת ושבעת, דהוי צער בעלי חיים **), וכל-שכן שאסור לצער כל בעלי חיים בימים וכדאמרן בכמה דוכתי צער בעלי חיים דאורייתא, הביאה הפוסקים. ומעשה היה בדורנו שהרב המקבל הגדול כמהר"ר יצחק אשכנזי ז"ל הסתפל בפני תלמיד-חכם אחד, ואמר לו נרשם בפניה עוון צער בעלי חיים, והיה אותו תלמיד-חכם מצטער ומפשפש בדבר, עד שמצא שאשתו לא היתה נותנת מאכל לתרנגלים

* הרמב"ם בספר המצוות (מצות-עשה נ"ט) ובריש הלכות תעניות, והרשב"א הביאו המגיד משנה שם [ועין באזהרות לרשב"ג מצות-עשה ע"ד ובתשב"ץ שם] והגאונים עין בבעל המאור ריש פרק ג' דראש השנה וברמב"ן שם, וספר המצוות לרס"ג עשה ט"ז (דף ק"ל: דבור המתחיל ולפי זה) ועין חנוך סוף סימן שפ"ד.

**) ובסוף דבריו כתב שזה ענף מוהלכת בדרכיו, על דרך שקתב הרמב"ם בסוף הלכות עבדים, עין נשמת אדם כלל ה', מכל-מקום רבנו סבירא ליה דדינא הוא. עין בבאור הלכה סימן קס"ז.

בבבקר אלא מנחת אותן הולכות בבחצר וברחוב לנקר, ואז צוה עליה וורה לעשות להן גבול הסבין והמים בבקר בבקר. ואחר שנתקן הדבר והרב לא ידע הסתכל בפניו ואמר לו סר עוונה, [אמר לו] מה היה הדבר, אז הגיד לו הענין. ונראה שזה ענף ממצנות והלקת בדרךיו, ופרשו מה הוא רחום אף אתה רחום וכו', וכתיב בו יתברך (תהלים קמ"ה, ט) ורחמיו על כל מעשיו, (ענף מצוה).

(ב) לאכל ולשתות בשבתות ובקמים טובים, גרסינן בפרק חמישי דפסחים (דף ס"ח:) כתיב (דברים ט"ז, ח) עצרת לה' אלהיה, וכתיב (במדבר כ"ט, ל"ה) עצרת תהיה לכם, הא כיצד, חלקהו חציו לכם לאכילה ושתיה וחציו לה' לבית המדרש. ושתיה משפחות היו בירושלים, אחת היתה אוכלת כל יום השבת ומבטלת חציו של בית המדרש, ואחת היתה קובעת סעודתה בערב שבת וכל יום השבת לומדת, ושתיהו נעקרו, כדאיתא במסכת גיטין. ומבאר בפסחים דדרשה זו דבר תורה ולא אסמכתא, וכן כתב הרמב"ם פרק ג' דהלכות נדרים וסמ"ג בסימן רמ"ב, (ענף מצוה).

(ג) לאכל שלש סעודות בשבת, דהרי דרשו ז"ל בפרק ט"ז דשבת מדכתיב תלתא היום במאכל שבת, ויאמר משה אכלהו היום, פי שבת היום לה', היום לא תמצאהו בשדה (שמות ט"ז, כ"ה), ופרש רש"י תלתא היום למנין שלש סעודות בא, עד כאן לשונו, משמע מלשונו דדבר תורה הוא ולא אסמכתא, ועגש המבטל סעודה אחת משלשתן גדול. ובוהר פרשת פקודי (רנ"ב) בהיכל הזכות אמרינן דכל שלחנות של ישראל מסדרין המלאכים באותו היכל כשנכנסת השבת, ואליה אלפין ורפוא רבון ממנים על השלחנות ומשגיחין איה סדרו ענג שבת, ותייה אחת על ד' שרפים, אם רואה השלחן בכל מיני ענג, מברכת השלחן: אז תתענג על ה', אז תקרא וה' יענה, אז יבקע פשח אורה, הנה פי כן יברך גבר, וכל המלאכים עונין אמן. וכשלא ענגו השבת, דוחין אותו שלחן חוצה למקום הנקרא נגע הפך אותיות ענג, ומקללין אותו, ויאהב קללה ותבואהו ולא חפץ בברכה ותרחק ממנו, ינקש נושה לכל אשר לו וכו', אל יהי לו מושף חסד וכו', רחמנא לשזבו, עד כאן. לכן החרדים אל דברו יזדרזו, (ענף מצוה).

(ד) לשון רמב"ם פרק ששי מהלכות יום טוב, שכעת ימי פסח ושמונת ימי חג אסורים בהספד ותענית [וכו'], שנאמר (דברים ט"ז, י"ד) ושמת בחגך

בבא מציעא לב

מאירת עינים חשן משפט רעב הלכות פריקה ומעינה ודין הולכי דרכים שפתי בהן קצמ

ויש אומרים דלפרוק חייב אפילו אין הגוי שם. נראה דקאי אמאי דמסיק הרמב"ם (המובא בצינונים שם) וכחז לאס הבהמה והמשא של הגוי דאינו חייב לטפל בה אלא משום איבה, ואיבה ליכא אלא כשהגוי רואה שהשוראל זה עומד ואינו מסייעו, ואזוה כחז מור"ם דחייב לפרוק אפילו אין הגוי שם, דאף דליה בה משום איבה חייב משום אחר בעלי חיים. ולפי מה שכתבתי בסמוך [סק"ב] דגם הרמב"ם ס"ל דלער בעלי חיים דאורייתא אלא שקאי אטעינה ולא אפריקה, לא קשה מידי אהרמב"ם: [ז] וכן בכ"ז מקום דפטור לפרוק בו. פירוש, כשהבהמה היחה רענית או עמדתה כנ"ל כסעיף א' (בהג"ה), וכל כיוצא בזה הנזכרים לעיל, אבל אם הוא זקן ואינו לפי כבודו אינו בכלל זה, וכמ"ש בסמ"ט [ז] וכן לפני זה [בסעיף ג' ובסמ"ע סק"ז]:

והמשוי של גוי חייב לפרוק ולטעון משום סעיף "ב" אב"א אי עביר צער ישראל אבל בהמת גוי ומשאו אינו חייב להטפל בו אלא משום איבה. הגה [ז] ויש אומרים דלפרוק חייב אפילו אין הגוי שם משום ע"כ בעלי חיים דאורייתא [ז] וכן בכל מקום דפטור לפרוק מכל מקום משום ע"כ בעלי חיים מיהו חייב [ז] ונפקא מינה שיכול לקבל ש"כ.

הפוגע בשנים אחד רובין תחת משאו ואחד פרק מעליו ולא מצא מי שיטעון עמו מצוה לפרוק בתחלה משום צער בעלי חיים ואחר כך טוען במה דברים אמורים כשהיו שניהם שונאים או אוהבים אבל אם היה אחד שונא ואחד אוהב מצוה לטעון עם השונא תחלה כדי לכוף את יצרו הרע. הגה [ז] ודוקא בשונא בעלמא דלא עביד איסורא א"כ אכל אם עביד איסורא ושונאו משום שעבר עבירה *אין צריך לטעון עמו כדי לכוף יצרו דהא יפה עושה ששונאו.

צינונים ומקורות (ט) עור סעיף י"ד. (ד) ע"כ בסור סעיף י"א. (ה) ע"כ ברמב"ם פ"ג מרוצח דין י"ג. (ו) נ"י פרק ג' מילואי ב"מ י"ז ע"כ מדפי הר"ף. ד"מ י.

כנ"ל כסעיף א' (בהג"ה), וכל כיוצא בזה הנזכרים לעיל, אבל אם הוא זקן ואינו לפי כבודו אינו בכלל זה, וכמ"ש בסמ"ט [ז] וכן לפני זה [בסעיף ג' ובסמ"ע סק"ז]: ונפקא מינה שיכול לקבל ש"כ. נלשון זה כתבו ג"כ הרא"ש [ב"מ פ"ב ט"ו ל'] והטור (המובא בצינונים אות כ"ד). וצפרישה [שם] כתבתי דדקדקו וכחזו מותר לקבל ש"כ, לאפוקי מה שהוא עליו לעשות משום מלוא כגון פריקה ודין ולימוד תורה וכיוצא בו דאסור לקבל עליה ש"כ אף אם יצאו לימן לו. וגם כתבתי דאפילו כזה הוא אסור למלוא הפריקה בהשכר* ולומר אם לא תתנו לי ש"כ לא אפרוק, דאף אם לא יצאה לימן לו הבעל ש"כ, חייב לפרוק משום צער בעלי חיים: סעיף א' [ז] ודוקא בשונא בעלמא

שי"ך בת"י: ופ"ן כ"י [ב"מ י"ז ע"כ מדפי הר"ף] וצ"ח [סעיף י"ז]

בו. פירוש, שהקניטו ועשה עמו דבר שלא כהוגן משו"ה שונא, וצוה ליו מ"ל לכוף את יצרו מיון שהוא דבר שצונו לצינו, אבל בשונא דקרא דמיירי נאיש דעביד איסורא שצונו לצינו המקום, וכדמסיים וכחז כסעיף שאחר זה, (דצוה מלוא פריקה קודמת, וזהו שסיים מור"ם וכחז דכחה אין צריך לטעון עמו כדי לכוף את יצרו ור"ל להקדימו לטעינה, אלא מלוא פריקה קודמת. ועיין בנ"י הביאו ד"מ [הובא בצינונים אות כ"ז] שכתב בשם הרמב"ן [ב"מ ל"ב ע"כ ד"ה הא דתניא] נלשון זה, ודוקא בשונא בעלמא דעביד צוה איסורא ושונא ליה, אבל אם שונא שעבר עבירה כגון דמזא בו דבר ערוה דמלוא לשנאומו, למה יכוף את יצרו, עכ"ל. ונראה דכוננו כמו שכתבתי:

ערך להם

סעיף ט' בסופו. ובפריקה חייב אפילו אין הגוי שם, משום צער בעלי חיים. [סור סעיף י"ז].

מורי וזהב

ישראל דהוי בכלל צער בעלי חיים. ומ"ש כסעיף ט' וכן אם הבהמה של ישראל בו משום צער ישראל, ולא קאמר משום מצות פריקה כמו שהקשה רבינו, דמצות פריקה אינה אלא כשהבהמה רובצת תחת משאה, משא"כ כאן שהישראל פורק אלא שצריך לסייע משום צער שלו. בכל אלו נקית חיובא מן התורה, אבל כששניהם של גוי אין שום חיוב רק מדרבנן בשביל איבה, כנלע"ד. ובסמ"ע [סק"ב] פירש בדרך אחר, ע"ש: סעיף ט'. ויש אומרים דלפרוק בו. לפי מה שכתבתי [בסעיף ז'] אף דעה קמא ס"ל כן:

כרישא, וא"כ ה"ל לומר כסיפא אבל בהמת גוי ומשאו חייב משום איבה, ואמאי כתב לשון אינו חייב בו דמשמע לקולא קמ"ל. אלא נלע"ד דקמ"ל כסיפא אבל בהמת כר, לאפוקי מחיובא דרישא דהוי מן התורה, ומשו"ה אתי שפיר, דכרישא מחלק בין חיוב מן התורה לפטור. וכי תימא הא עכ"פ מיחייב לפרוק מן התורה משום צער בעלי חיים ולמה לי צער דישראל, ונראה דמיירי שהגוי המחמר הוא פורק וטוען, נמצא דאין שם צער בעלי חיים, ובוה אין הישראל צריך לסייע לגוי מן התורה, אלא דאם הישראל שם חייב זה לסייע מן התורה משום צער

באר הגולה

ר. חייב אף כטעינה, אבל כפריקה חייב משום צער בעלי חיים. ש. כטעינה, אבל כפריקה חייב משום צער בעלי חיים, וכמו שכתבתי לעיל [אות ז'] בשם הכ"מ, וכיוצא בזה כחז הסמ"ע [סק"ב]. סעיף י' מ. שם [ברמב"ם פ"ג מרוצח] דין י"ג, כרייתא וגמרא שם [ב"מ ל"ב ע"ב] הדין והטעם. א. כגון דמזא ביה דבר ערוה ימידי דמלוא לשנאומו, כן הוא שם בנ"י [המובא בצינונים אות כ"ז]. א*. פירוש, אין צריך להקדימו, אלא יפרוק מחילה משום צער בעלי חיים, וכ"כ הסמ"ע [סק"ח]. וזה שלא כדעת הרמב"ם [שם ה"ד] שאפילו כזה כחז שהוא מלוא להקדימו.

אבל בו. שם, לימא מסייע בו. יא. ויש אומרים לפרוק בו. דקי"ל ככונן דלער בעלי חיים דאורייתא, (כרננן) [כרננן, שם סוף ע"א], וכמו דלוקוס שם בנמ"ל כל אלו הנרייתות כטעינה או ככני יוסי הגלילי וצפריקה. וכן ס"ל לר' שמעון וכמ"ש שם אמר רבא מדברי שניהם בו, וכן ס"ל לרב יהודה ורב נחמיה קכ"ט ז'. והרמב"ם [המובא בצינונים אות כ"ב] שהשמיטה וכחז אינו חייב בו, משמע דס"ל צער בעלי חיים לאו דאורייתא, ומ"ש כסעיף א' בין בו, משום דלא דריש מחמת משאו, וכן רובין ולא רבנן בו' לא דריש, וצוה אמי שפיר. ואי אפשר כאן לישב בדרך אחר, אם לא נדומק גדול וצדק דמקוה. אבל כפי"ח* ופכ"א דשבת [ה"ט] פסק דלער בעלי חיים דאורייתא, ועיין בנ"י סמ"ט ש"ה

סעיף י"ח וסעיף י"ט: יב. ונפקא מינה בו. כמ"ש שם [ב"מ ל"ב ע"ב] מי סכרת בו, ועיין מוס' ד"ה אמאי וד"ה מה לי שונא בו' [שם] וד"ה מה לי רבנן בו' [שם ל"ג ע"א]: סעיף י' ג. הפוגע בו' במה דברים אמורים בו'. שם [ב"מ ל"ב ע"ב] מ"ש אוהב בו' ואי סלקא דעתך בו'. ואפילו צער בעלי חיים דרבנן, דלא צריך למיפקר דוקא למאן דאמר דאורייתא אלא משום דשונא, וידע המקשה דשונא עדיף אלא דס"ד צער בעלי חיים עדיף יומה, ו"ש אפ"ה בו'. וזה להרמב"ם [עיין סק"א] אבל אף קי"ל דאורייתא וא"ל לכל זה: יד. ודוקא בו'. מוס' שם ד"ה לכוף בו': טו. דהא יפה בו'. כמ"ש בערבי פסקים [ק"י ע"ב] מלוא לשנאומו, וכמ"ש כסעיף י"א, אלא דקרא לא מיירי בשונאו של כהוגן, והרמב"ם [המובא בבאה"ג אות ב'] ושו"ע כסעיף י"א אשונא דקרא קאי, וכמ"ש השונא האמור בתורה בו', וקמ"ל בזה שמוה אעפ"כ לפרוק ולטעון אע"פ שהוא בעל עבירה, ולא כחז הרמב"ם שמוה להקדימו, וכן מדויק לשון הרמב"ם ושו"ע:

באר היטב

סעיף ט' ה. דפטור לפרוק. פירוש, כשהבהמה רענית או עמדתה כנ"ל כסעיף א' (בהג"ה), וכל כיוצא בזה הנזכרים לעיל, אבל אם הוא זקן ואינו לפי כבודו אינו בכלל זה, וכמ"ש בסמ"ט [ז] וכן לפני זה [בסעיף ג' ובסמ"ע סק"ז]: ונפקא מינה שיכול לקבל ש"כ. נלשון זה כתבו ג"כ הרא"ש [ב"מ פ"ב ט"ו ל'] והטור (המובא בצינונים אות כ"ד). וצפרישה [שם] כתבתי דדקדקו וכחזו מותר לקבל ש"כ, לאפוקי מה שהוא עליו לעשות משום מלוא כגון פריקה ודין ולימוד תורה וכיוצא בו דאסור לקבל עליה ש"כ אף אם יצאו לימן לו. וגם כתבתי דאפילו כזה הוא אסור למלוא הפריקה בהשכר* ולומר אם לא תתנו לי ש"כ לא אפרוק, דאף אם לא יצאה לימן לו הבעל ש"כ, חייב לפרוק משום צער בעלי חיים: סעיף א' [ז] ודוקא בשונא בעלמא

סימן ערב סמ"ע סק"ח. איסורא ושונא. נ"ב, לא העתיק יפה לשונן, ואין סימנו אלא כמ"ש מוס' שם ל"ב ע"ב וד"ה לכוף ממש, וכן העתיק כשיטה מקובלת ושם ר"ג ע"א ד"ה מה ששט"ו בשם ריטב"א שכתב בשם רמב"ן דמיירי בשונא דעביד ביה איסורא כי כני ליה, ר"ל שכתב השנאה אסורה מן המורה בל"ה:

להקדימו, ע"ש. וש"ך סק"ב]:

אור

הלכות שבת

שמוח

קנט

דילהו שרי רחמנא גס ציו"ט לעשות הנאכל להן, וריה"ג לטעמי דסבר צפרק אלו מציאות גבי פריקה דאס הי טעון יותר מכדי משאו אינו זקוק דלער צע"ח דרצנן לכן סבר גבי יו"ט דף כ"א דלכס ולא לכלזים ויעוי' צהל' יו"ט דהלכה כמותו נגד רע"ק ואכמ"ל ודו"ק ויעוי' מש"כ צמורה ח"ג פרק י"ז ושם ללער צידים וכמו דמייתי מקרא דלמה הכייתי יעוי' שם.

פרק בו

הלכה זו אוצר של תבואה כו':

שיטת רבינו מצוירת יפה צההמ"ג וצית יוסף דפוסק צהא כרצ חסדא דדוקא ד' וה' קופות, וצהא פסק כשמואל דלא יגמור את האוצר משום אשווי גומות כהרז"ה והך צרייתא דאין מתחילין את האוצר הוא לדבר הרשות וצברייתא צגמרא היתה גירסתו כצגמ' דילן צומן שהתחיל צה מע"ש מותר להסתפק ממנה כו' ר"ש מתיר ופוסק כר"ש דמותר להסתפק ולאכול ממנה ודלא כגירסת ההלכות מותר לטלטלה ויעוי' צית יוסף מש"כ צזה וגרסא שלנו פשוטה וזה שכתב רבינו אעפ"י שמותר להסתפק ממנה ולעיל צהלכה י"ד מתחיל להסתפק ממנה צשצת כר"ש צמוקצה ויעוי' חדושי רמב"ן צזה.

אמנם פרט אחד רואה אנכי מרבינו שלא ציארזו דדעתו דחד כי מפנה האוצר שלא להסתפק ממנו אלא לדבר מנוה לצהמ"ד וכיו"צ אסור לפנות כל האוצר וכדאמר שמואל שלא יגמור האוצר דחיישין דלמא אתי לאשווי גומות ודין זה כתב רבינו לעיל פרק כ"א הלכה צ' לא יגמור את כל האוצר שמה יצוא להשוות גומות אצל כאן שכתב שרצים הן וסובר דכל אחד מפנה ה' קופות ולא יותר ומוכרח כל אחד לפנות לעצמו לכן שרי לגמור כל האוצר וכמו שכתב כל אחד כו' ממלא כו' עד שגומרין וכמו דמוכח לשון הגמרא ועימר רבי כל השדה כולה לגמרי רק שלא יכד קרקעיתו של אוצר דאפילו צצית אסור אה"כ הי' רזף צאצנים כמוש"כ לעיל פרק כ"א וטעמו משום דכיון דרצים מפנו מדכרי אהדדי וכמו דאמר סוף פרק צצית גבי הצאת אלונטית צעשרה צני אדם. וזה נכון צדצרי רבינו ודו"ק.

הלכה י במגיד והמפרשים ג"כ וכו':

ג"ב עיין מלחמות באורך.

ולע"ק מירושלמי. דפרק משילין דקאמר דלף שלא הי' כלל צעולם ועיין עירובין ואכמ"ל.

הלכה בו ואעפ"י שמבטל כלי מהיכנו כו' מפנו צער בעלי חיים לא גזרו:

הנה הגמ' מסיק סבר לער צע"ח דאורייתא ואתי דאורייתא ודמי דרצנן וכפי הנראה שיטת רבינו צפרק י"ג מהל' רוצח גבי צהמת עכו"ס דפסוק מפריקה ע"כ דסבר לער צע"ח דרצנן וכן כתב הגר"א סי' ער"צ יעו"ש אלא דסובר רבינו דכוונת הגמ' כאן צשצת הוא ענין מושאל והכונה היא דלענין צצת חזינן דרחמנא קפדה רק על צע"ח שישצותו וינוחו שורך וחמורך וכל צהמתך משום דאית צהו הרגשת לער מלאכה ורצתה רחמנא צשצת קודש להוראת חדוש העולם וההשגחה ינותו ויתענגו כל בעלי נפש חי' בעלי ההרגשה וכיון דרואין אנו שהתורה חששה לנפש החי צשצת באופן שהוא מצטער שינוח צשצת וכמו שדריש צמכילתא יכול לא יניחנו תולש כו' ת"ל למען ינוח ואין זה נוה אלא לער [הציאו' תוס' קכ"ב] לכן לא גזרו חכמים אסורי דידהו כמו מצטל כלי מהיכנו צשצת משום לער צע"ח. וזה מכיון הירושלמי פ' משילין שני' היא שהוא מנוה על צציתת צהמתו ולכן ירד משום לער צע"ח יעו"ש דהתורה רצתה שיתענגו צע"ח מקדושת יום השצת איצרא כ"ז אינו אלא למ"ד דשציתת כלים ליכא צשצת אצל למ"ד דאף צכלים מוזהר צשצת היכא דהכלי עצדי מעשה ע"כ המנוה היא משום האדם שיהיו כל עניניו נפסקים ושוצתים צשצת שלא יהא לצו טרוד צהן וכאלו כל מלאכתו עשויה א"כ לא הי' מכיון התורה מצד הרגשת צע"ח כלל ולכן כתב ההמ"ג פ"ו הלכה ט"ז דאס היא מלאכת עו"ג צכלי מותר וצמכוון זה אמרו צפ' מי שהחשיך קא סבר לער צע"ח דרצנן הוא שלא מצאנו גבי צצת שצכוין התורה להזהיר על לער צע"ח ולכן אסור דמצטל כלי מהיכנו לא וותרו חכמים משום לער צע"ח וזה ר' גמליאל דסבר צציתת כלים ולכן לא נתן כלי לכוצס ג' ימים קודם השצת הן כי זה נכון.

והנה נראה קצת דרע"ק דשרי לעשות מלאכת אוכל נפש ציו"ט דכל נפש אף צהמה צמשמע מסתברא דס"ל לער צע"ח דאורייתא לכן משום לער

שיח

שמות כג משפטים

אונקלוס

לְמַעַן יִנּוּחַ שׁוֹרֵךְ וַחֲמוֹרֵךְ וַיִּנְפֹּשׂ בֶּן־אִמְתָּךְ
 וְהִגֵּר: יג וּבְכֹל אֲשֶׁר־אָמַרְתִּי אֵלֶיכֶם תִּשְׁמְרוּ
 וְשֵׁם אֱלֹהִים אֲחֵרִים לֹא תִזְכְּרוּ לֹא יִשְׁמַע
 עַל־פִּיךָ: יד שְׁלֹשׁ רִגְלִים תַּחַג לִי בַשָּׁנָה:
 טו אֶת־חַג הַמִּצּוֹת תִּשְׁמֹר שְׁבַעַת יָמִים תֹּאכַל
 מִצּוֹת פֶּאֶשֶׁר צִוִּיתְךָ לְמוֹעֵד חֹדֶשׁ הָאָבִיב
 בִּי־בו יֵצֵאת מִמִּצְרַיִם וְלֹא־יֵרָאוּ פָנָי רִיקָם:
 טז וְחַג הַקִּצִּיר בְּכוֹרֵי מַעֲשֵׂיךָ אֲשֶׁר תִּזְרַע
 בַּשָּׂדֶה וְחַג הָאֶסֶף בְּצֵאת הַשָּׁנָה בְּאֶסְפְּךָ
 אֶת־מַעֲשֵׂיךָ מִן־הַשָּׂדֶה: יז שְׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה יֵרָאֶה כָּל־זְכוֹרְךָ

דינווח תורך וחמורך וינפש בן־אמתך
 אמתך וגיוורא: יג ובכל די אמרתי
 לכוון תשמרון ושם טעות
 עממיא לא תדכרון לא ישמע
 על פמכון: יד תלת זמנין תחגון
 (ג"א תחג) קדמי בשתא: טו ית חגא
 דפטיירא תטר שבקעא יומין תיכל
 פטיירא פמא די פקדתך לזמן
 ירחא דאביבא ארי בה נפקתא
 ממצרים ולא יתחזון קדמי
 ריקנין: טז וחגא דחצדא בכורי
 עבדך די תזרע בחקלא וחגא
 דכנשא במפקא דשתא במכנשא
 ית עבדך מן חקלא: יז תלת
 זמנין בשתא יתחזון כל דכורך

את־מעשיך מן־השדה: יז שלש פעמים בשנה יראה כל־זכורך

רש"י

על ידך (בסודות 3): (יד) רגלים. פעמים, וכן פי הפיתוי זה
 שלש רגלים (במדבר כג כח): (טו) חודש האביב. שהמזבח
 מתמלאת זו צאציה. [לשון אחר] אביב לשון אב, זכור
 וראשון לזבל פירות: ולא יראו פני ריקם. כשתזולו
 לראות פני רגלים הציאו לי עולות¹⁷ (חגיגה ו. מילתא מס' דכספא
 ט: (טו) וחג הקציר. הוא חג שזעוטיה: ביכורי
 מעשיך. שהוא זמן הצאת זכורים, ששמי הלחם הצאין
 בעצרת היו מתירין החדש לנמחות ולהציא זכורים למקדשי,¹⁸
 שנאמר (במדבר כח טו) וציוס הצפורים וגו' צשצעימקס (ביכורים
 פ"א מ"ג, מנחות פד: טו"כ ויקרא ז יג): וחג האסוף. הוא חג
 הסוכות: באספך את מעשיך. שכל ימות החמה
 התזובה מתייצבת צשדות, וצחג אוספים אותה אל הצית
 מפני הגשמים: (יז) שלש פעמים וגו'. לפי שהענין
 מדבר צשציעית¹⁹ הולך לומר שלא יסתרו [ס"א יתעקרו]
 שלש רגלים ממקומן (מילתא מס' דכספא ט: כל זכורך.
 הזכרים צשצח:

ממקומה, שלא תאמר הואיל וכל השנה קרויה שנת לא
 תנהוג זה שנת צראשית (מילתא מס' דכספא ט: למען ינוח
 שורך וחמורך. מן לו נייח²⁰, להחיר שיהא תולש ואוכל
 עשבים מן הקרקע. או אינו אלא יחצנו בתוך הצית, אמרת
 אין זה נייח אלא לער (טס): בן אמתך. בעזר ערלי הכתוב
 מדבר: והגר. זה גר תושב²¹ (יבמות מח: מילתא טס):
 (יג) ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו. לעשות כל
 מצוות עשה צאזרה, שכל שמירה שצתורה אזורה היא
 צמקוס לאו²² (מילתא מס' דכספא ט: לא תזכירו. שלא יאמר
 לו שמור לי צנד עבודה זרה פלונית, או תעמוד עמי ציוס
 עבודה זרה פלונית²³ (סנהדרין טג: מילתא טס). דבר אחר, וכל
 אשר אמרתי אליכם תשמרו ושם אלהים אחרים לא תזכרו,
 ללמדך ששקולה עבודה זרה כנגד כל המצוות [ס"א
 העצירות] כולן, והנוהר זה כשומר את כולן (ראה הוריות ט):
 לא ישמע. מן הגוי: על פיך. שלא תעשה שותפות עם
 הגוי וישבע לך בעבודה זרה שלו, נמלאת שאתה גורם שזכר

שפתי חכמים הקצר

אלא רק בשביל צרכו, אפילו הכי אסור (גו"א). כז. ילפינן בגמ' (חגיגה
 ז) נאמרה חגיגה להדיוט ונאמרה ראייה לגבוה, מה חגיגה להדיוט
 בראוי לו, דהיינו שלמים שנאכל ממנו לבעלים, אף ראייה לגבוה בראוי
 לו, דהיינו עולה שהיא כליל (גו"א). פה. כמו שמפרש רש"י והולך
 שכאן אמר 'בכורי מעשיך' ובמקום אחר נאמר 'וביום הבכורים וגו'
 בשבועותיכם' (רא"ם). כז. אב"ל עד הבאת שתי הלחם אין מביאים
 ביכורים ואין מקריבים מנחה מן התבואה החדשה. כז. דקשה לרש"י
 הא כבר נאמר (פסוק יד) 'שלש רגלים' (רא"ם). והכי פירושו, כיון
 דנקראו הרגלים על שם מלאכת התבואה, 'חג האסיף' 'חג האביב' ו'חג
 הקציר', לא תאמר שבשביעית שהוא בטל ממלאכה יבטל גם כן
 הרגלים (קצו"מ עפ"י פנח רזא). פה. ש'זכורך' כמו 'זכר' בקמ"ץ.
 ואמר 'שבך', רצונו לומר שהכינוי של 'זכורך' אינו במקום 'שלך', אלא
 כלומר 'הנמצאים בך' (רא"ם).

יט. דהא שבת כבר נאמרה בעשרת הדברות (לעיל כ י), ונכפלה פה רק
 כדי לומר שלא תיעקר בשביעית, ולמה כתב עוד 'שורך וחמורך', אלא
 לומר תן לו מנוחה וכו' (רא"ם). כ. בעשרת הדברות (לעיל כ י) דיבר
 בעבד כנעני שנימול, וכאן בעבד כנעני ערל ועדיין הוא בתוך שנים
 עשר חודש משקנאו, אך לאחר שנים עשר חודש אינו רשאי לקיימו
 ערל (רא"ם). כא. שקבל עליו שלא לעבוד עבודה זרה ואוכל נבלות
 (רש"י דברים יד כא). אבל על גר צדק נאמר (לעיל כ י) 'וגרך אשר
 בשעריך', ועוד הא ישראל גמור הוא, אלא זה גר תושב (מנח"י).
 כב. ואף שאין לוקין עליו, הוא כמו לאו ועונשו גדול, דעל עשה
 מכפרת תשובה לבד, ועל לאו צריך תשובה ויום הכיפורים (גו"א).
 כג. דהוה ליה למיכתב 'לא תזכור', וכתב 'לא תזכירו' שהוא לשון
 הפעיל, שמזכיר אותו לאחר. ולא מיבעיא הזכרת שם בעלמא אסור,
 שהוא כבוד לה, אלא אפילו אומר שמור לי וכו', שלא הזכיר אותה

